

Vene koolide üleminek kakskeelsele õppele läks Lätis edukalt

Irene Käosaar,
Helena Metslang

23. aprillil toimus Tallinna Ülikoolis ja 24. aprillil Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses venekeelse seminar „Lätikeelsele õppele üleminek“.

Ürituse eesmärk oli abistada Eesti venekeelsete gümnaasiumide õpetajaid, kellel seisab sellest sügisest ees osalisele eestikeelsele õppele ülemineku reform.

Tegemist oli harva avaneva võimalusega kuulata Läti koolikorraldajaid rääkimas oma kogemustest koolide lätikeelsele õppele üleviimisel, millega kunagi kaasnesid õpilasarhitektuurid ja vallandamisid, kuid millega lätlased on tänaseks jõudnud Eestist mitu aastat ette.

Seminaril esinesid ettekannetega üleminekuperioodi ning õpetajate ja õpilaste kohanemise kohta Daugavpilsis ja Rēzeknes kakskeelse hariduse keskuste juhid, Läti Haridus- ja Teadusministeeriumi spetsialist Olita Arkle, Natalja Kaza Riia Klassikalises Gümnaasiumis ja Läti Keele Keskuse metoodik Vineta Vaivade. Seminaari korraldas Integratsiooni Sihtasutuse Haridusprogrammide Keskus koostöös Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liiduga. Esitame siinkohal ülevaate lätlaste saavutustest pärast 2004. aasta haridusreformi.

Lätikeelsele õppele üleminekul tõi edu riigipoolne otsustavus

2004. aasta reform tõi kõigile vene gümnaasiumidele Lätis seadusliku kohustuse minna 60% ulatuses üle lätikeelsele õppele. Nüüd toimub Läti muukeelsetes koolides õpe gümnaasiumiastmes 60% ulatuses läti ja 40% ulatuses mõnes muus keeles (valdavalt vene keeles). Tõdetakse, et lätikeelse õppe sisseviimine pole keskmisi õpitulemusi halvendanud. Pigem võib rääkida õpitulemuste paranemisest, sest uuendatud metoodika on efektiivsem. Lätikeelse õppe sisseviimisel vähemusrühvuste koolides peatus ka muukeelsete õpilaste äramine lätikeelsetesse koolidesse.

Õpetajatele annavad motivatsiooni lisatasu ja kõrgetasemeline koolitus

Läti keeles või kakskeelse õppe meetodil ainet õpetavatele õpetajatele maksab riik lisatasu kuni 30%, põhikooli osas maksab lisatasu aga kohalik omavalitsus. Näiteks Daugavpilsis 3. keskkoolis motiveeritakse üleminekut ka remonditud klassiruumide eraldamisega lätikeelsele õppe tundideks.

Enamikus koolides ei ole kollektiivi suhtumisega kakskeelsele õppesse probleemi, sest kõik õpetajad mõistavad, et üleminekuks on vajalik. Selline suhtumine on koolijuhide ja haridus- ja teadusministeeriumi hinnangul saavutatud riigi selge ning muutumatu hariduspoliitika ning lisatasudega motiveerimise kaudu. Õpetajate koolituses on lisaks metoodikakoolitusele palju panustatud ka läti keele õppesse.

Eritasemelisi õpetajaid harib süsteemselt neli keskust

Õpetajate keeletase on kooliti väga erinev ja kakskeelsele õppele lähevad üle ka need, kelle keeletase on nõrk ning kes suudavad oma ainet vaid väga väikeses sõnavaralises mahus läti keeles edasi anda. Pedagooge toetavad aga kogenumate ja spetsiaalselt koolitatud õpetajate abiga kakskeelse hariduse keskused Riias, Daugavpilsis, Liepājas ja Rēzeknes. Kohalike omavalitsuste poolt rahastatavate keskuste ülesanne on korraldada teiste õpetajate koolitust ja õppematerjalide koostamist.

Alates 2007. aastast on kõik riigieksamite küsimused lätikeelsed

Alates 2007. aastast on gümnaasiumi kõik riigieksamid lätikeelsed: kõik õpilased saavad eksamiküsimused läti keeles, kuid võivad eksamitöö kirjutada läti või vene keeles. Töö tuleb kirjutada vaid valitud keeles ja kahe keele kasutamine ei ole lubatud.

Möödunud õppeaasta lõpul said vähemusrühvuste koolide õpilased gümnaasiumi lõpus valida riigieksamite tööd küsimuste keelest läh-

Üleriigilised kakskeelse õppe mudelid Läti vene põhikoolides



Läti tegi kakskeelse õpetusega algust kaheksa aastat enne Eestit.

Üleval foto Läti nooremate klasside kakskeelsest õpikust.

1. mudel – 1. klassi õppes on 18% läti keeles, 18% vene keeles, ülejäänud 64% on nn kakskeelne õpe (tunnis kasutatakse korraga nii läti kui ka vene keelt, vene keelt kasutatakse enamasti uue sisu edasiandmisel, 50% tunnist toimub vene ja 50% läti keeles). 2.–9. klassini toimub kogu õpe läti keeles, vene keeles vaid vene keel kui emakeel.

2. mudel – kogu põhikooli väl-

tel õpitakse kõiki õppeaineid peale keelte kakskeelse õppe põhimõttel.

3. mudel – 1. klassis toimub kogu õpe vene keeles, läti keelt õpitakse vaid keeletunnis (4 tundi nädalas), alates 2. klassist lisandub igal aastal üks õppeaine läti keeles – 9. klassis jõutakse sellisel moel mudelini 65% läti keeles ja 35% vene keeles.

4. mudel – 1.–3. klassis on 80%

vene ja 20% läti keeles; 4.–6. klassis vastavalt 50% ja 50%; 7.–9. klassis 25% vene keeles, 42% läti keeles ja 33% kakskeelse õppe kujul.

Viidendaks mudeliks on kooli vaba valik, millises ulatuses ta põhikoolis lätikeelset õpet läbi viib, kuid kool peab tagama põhikooli lõpuks õpilaste läti keele valdamise taseme vastavalt riigi poolt seatud normidele.

tudes – eksamitööde analüüs näitab, et lätikeelsed küsimused valitud kooliõpetajate teadmised ei olnud halvemad. Läti keele eksami osas kujundatakse läti õppekeele koolide ja rahvusvähemuste koolide eksamites ühisosa.

Puudujäägid lapsevanemate kaasamisel ja kakskeelsete õpikute väljaandmisel

Koolid tunnistavad ühe puudujäägina lapsevanemate liiga hilist kaasamist, nende informeerimise ja nendega koostöö tegemise unarusse jätmist ülemineku esimeses ja otsustavas etapis. Nad leiavad, et palju pingeid oleks jäänud olema, kui lapsevanemaid oleks kaasatud juba mudelite väljatöötamisse.

Paljud aineõpetajad tunnistavad, et probleemiks on kakskeelse õppe metoodikat arvestavate õpikute puudumine. Sageli kasutatakse paralleelselt läti- ja venekeelseid õpikuid või on õpetaja ise koostanud tunniks vajaminevad õppematerjalid. Kuna nii õpilased kui ka

õpetajad muutuvad aasta-aastalt, siis tuleks koolituskavu ja õppematerjale pidevalt uuendada.

Lahendust ei ole veel laste logo-

“ Muukeelsete koolide üleminekul kakskeelsele õppele peatus vene õpilaste äramine läti koolidesse. ”

peediliseks toeks kakskeelse õppe tingimustes, sest nagu meilgi, on logopeedid ette valmistatud töök ainult vene või läti keele baasil.

Läti Haridus- ja Teadusministeerium on aga leidnud, et üks edu pante lätikeelsele õppele üleminekul oli progressiivsete ja lojaalsete koolidirektorite kaasamine mudelite väljatöötamisse ja propageerimisse. Hariduspoliitiliselt peetakse väga tähtsaks lätikeelset õpet põhikoolis, et tagada õpilaste keeleli-

ne suutlikkus gümnaasiumiastme õppeks. Lätis rakendatakse vähemusrühvuste põhikoolides alates 1999. aastast kakskeelse õppe nelja mudelit, mis on riigi poolt kirjeldatud ja kinnitatud. Kool saab valida nende nelja mudeli vahel või koostada oma mudeli, mis vastab õpitulemuste poolest riigi poolt kirjeldatutele. Mudelite väljatöötamisel tehti koostööd ülikoolidega.

Kõik mudelid, mida kool/lasteaed rakendab, akrediteeritakse ja nende rakendamise õigust kinnitab koolitusluba (litsents). Ühel koolil/lastealal võib olla mitu litsentsi – iga mudeli kohta eraldi. Litsents kehtib 6 aastat. Kool/lasteaed võib soovi korral rakendada rohkem kui ühte mudelit, kuid enamasti on iga kool/lasteaed valinud enda jaoks ühe mudeli. Lastevanemate küsitluste ja koolide enesehinnangu tulemusel võib öelda, et populaarsemad on 2. ja 3. mudel.

Gümnaasiumiastmes kakskeelse tunni mudelit ei kasutata – seal toimub 60% ulatuses õpe läti keeles.

Tartu Ülikoolis kaitsti väitekiri eesti keele omandamise seaduspärasustest

Oleme harjunud rääkimisega, kui tuttav venelane meiega püüdlis kult eesti keelt harjutab ja ilmselt anname talle esialgu andeks keeleõppes stiilis „Ei kommentaari“, „Ma õpin massaaži“ ja „Palun võtke leiva!“. Viimased tüüpilised kuuluvad sihitise käände vigade hulka, mis on üheks raskemaks proovikiviks ka vilunumatele eesti keele rääkijatele.

Sihitise käände omandamisest kaitstes 20. aprillil doktoriväitekirja Raili Pool Tartu Ülikoolist.

Töö pealkirjaga „Eesti keele teise keelena omandamise seaduspärasusi täis- ja osasihitise näitel“ käsitleb emakeele mõju vigade tekkele, strateegiaid, mida õppijad on sunnitud leiutama, et viga vältida, raskemate vigade „fossiliseerumist“ edasijõudnute kõnes ja päästavaid identsete käändevormidega sõnu (näiteks eelistatakse sageli asendada raskem sõna sõnaga *elu* või *raha* vmt, mille nimetav, omastav ja osastav käändevormid on samad).

Ulatuslik uuring eurooplaste võõrkeelteoskusest

13. aprillil teatas Euroopa Komisjon kavast viia 2009. aastal läbi üle-euroopaline võõrkeelte oskuse uuring.

Komisjon on kokku pannud „Euroopa keeleoskuse uuringu raamistik“, mis sõnastab uuringu eesmärgi: „anda liikmesriikidele, poliitikakujundajatele, õpetajatele ja praktikutele usaldusväärsed ja võrreldavad andmed võõrkeeleoskuse kohta Euroopa Liidus. Uuringu kaudu saadakse

teavet noorte mitmekeelsuse alaste võimete, heade tavade ja rakendusviiside allikate ning võõrkeelte õppimise parandamisel saavutatud edu kohta.“ Uuring valmistatakse ette kahe aasta jooksul, et testida võimalikult väikeste kulu- tustega väikest, aga representatiivset valimit keskkoolinoori. Iga koolinoort testitakse kahes tema riigis olulisemas võõrkeeles neljas osakuses: lugemine, kuulamine, kirjutamine ja rääkimine. Testid koostatakse Euroopa keeleõppe raamdokumendi taseme-

te A1–A2 (algatasemel keelekasutaja) ja B1–B2 (iseseisev keelekasutaja) mõõtmiseks. Euroopa Komisjon leiab, et uuringu läbi viimine arvatavasti testide abil oleks Euroopas märkimisväärne saavutus. Uuringu ettevalmistamisel püüeldakse avatud lähtetextiga tarkvaraga testide loomise ja kasutamise poole, sest tänaseks on kogemusi nii pilootuurin- gutega kui näiteks Interneti-põhise testimissüsteemi DIALANG loomisega, mis suudab hinnata 14 keele oskust.